

DR. JOŽEF KRAJNC

(Škale 17. 2. 1821 - Praga 22. 2. 1875)

Pravnik in univerzitetni profesor dr. Jožef Krajnc (tudi Josip Kranjec, Josip Krajnc, Josip Kranjc, Jožef Kranjc, Josef Krainz) je bil (poleg Tomaža Dolinarja) najpomembnejši slovenski jurist evropskega slovesa v 19. stoletju. Rojen je bil 17. februarja 1821 na Strževi domačiji v Škalah pri Velenju, umrl pa je 22. Februarja 1875 v Pragi.

Po začetnem šolanju v Škalah je, kot nadarjeni dvanajstletni učenec, izobraževanje nadaljeval v tretjem razredu normalke v Celju, kjer je končal tudi gimnazijo. Pravo je študiral v Gradcu, kjer je bil leta 1849 promoviran v doktorja prava, istega leta pa je na graški univerzi postal tudi privatni docent civilnega prava v slovenskem jeziku. Njegova akademska kariera in tudi nasploh predavanja v slovenščini na tukajšnji univerzi sta bila začasno končana z nastopom absolutizma leta 1854. Vendar je čez čas dobil mesto profesorja civilnega, trgovskega in meničnega prava na pravni akademiji v Sibirju na Sedmograškem, kjer je deloval 16 let. Od tod je po imenovanju za profesorja avstrijskega civilnega prava v Innsbrucku po dveh semestrih prišel na praško univerzo, kjer je do prezgodnje smrti imel predavanja iz avstrijskega civilnega in rudarskega prava.

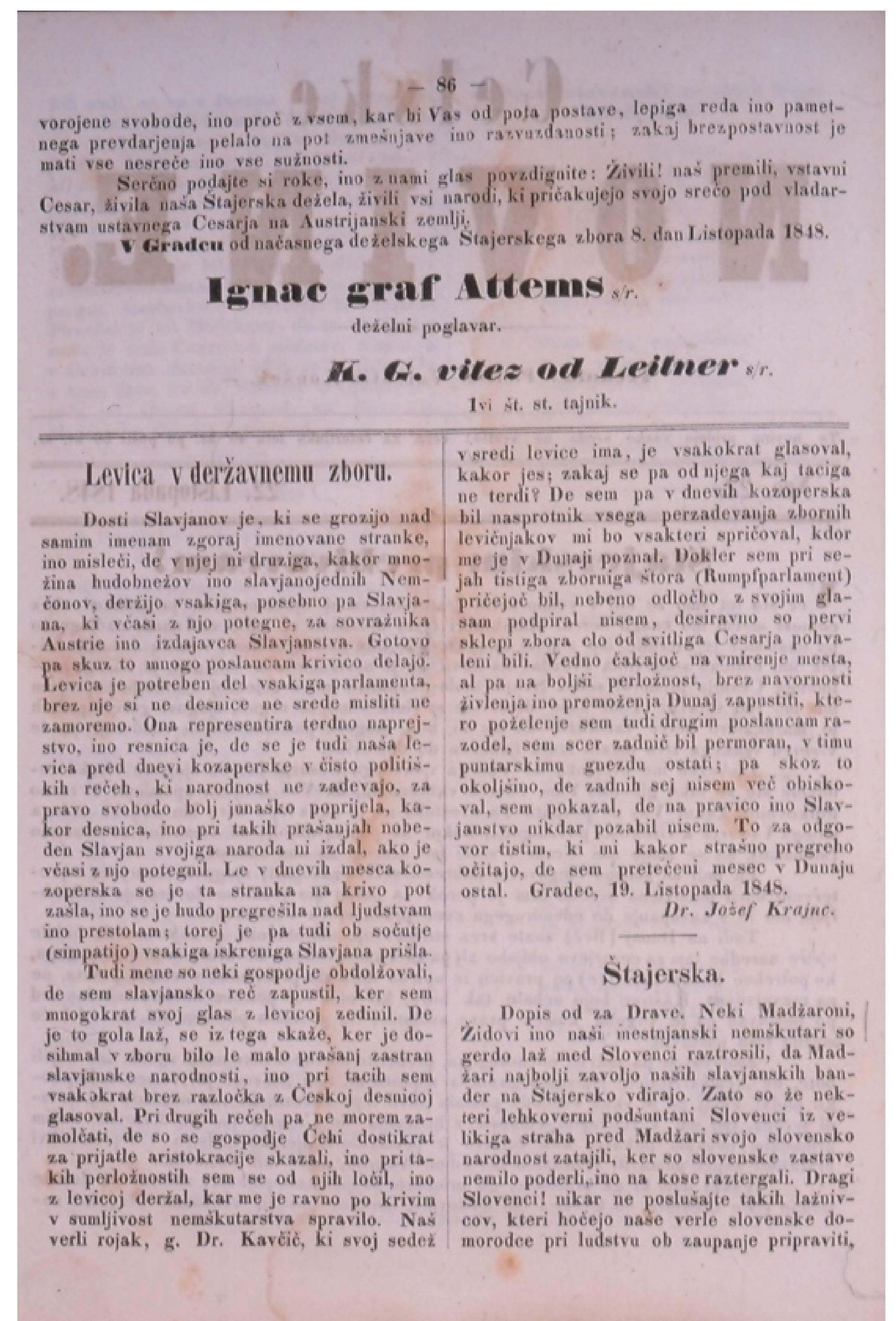
Krajnc je zasnoval moderni sistem avstrijskega civilnega prava, pri čemer je položil temelj znanstvene in sistematične obdelave občega državlanskega zakonika. Po smrti je rokopis njegovega sistema priredil in objavil prijatelj in znanstveni sodelavec Leopold Pfaff. Ta sistem je kot prvo in najboljšo delo te vrste imel velik ugled in je nazadnje kot Krajnc-Pffaf-Ehrenzweig tvoril eno izmed glavnih sredstev pri znanstveni in praktični obravnavi avstrijskega civilnega prava.

Med kratko politično dejavnostjo je bil v letih 1848 in 1849 poslanec za slovenjgraški okraj v dunajskem državnem zboru. Skupaj z dr. Kavčičem je bil najaktivnejši in tudi najnaprednejši slovenski poslanec. Najpomembnejše je bilo Krajncovo zavzemanje za program zedinjene Slovenije, pri čemer se je med drugim zavzemal tudi za enakopravnost slovenskega jezika v šolah in na sodiščih.

Najbolj odmevno je bilo njegovo glasovanje, predvsem pa zavzemanje, za takojšnjo uresničitev sklepa dunajskega parlamenta o odpravi podložništva. Po ukinitvi državnega zbora se je Krajnc prenehal politično udeleževati. Zaradi svojih političnih stališč pa je imel kasneje precej težav v akademski karieri. Tako je bila med drugim bila zavržena njegova prošnja za profesuro na graški univerzi.

Stara Strževa domačija v Škalah, kjer se je rodil Jožef Krajnc.

Prispevek z naslovom Levica v državnem zboru, ki je bil objavljen v Celskih novinah leta 1848, je pojasnilo Krajncu o ozadju njegovega delovanja kot poslanca v dunajskem državnem zboru. Očitke o nemškutarstvu Krajnc zavrača s pojasnilom razlogov zaradi katerih je enkrat glasoval skupaj z napredno nemško levico, drugič, ko je šlo za narodnostna vprašanja, pa s češko desnico.

Vsekakor so bili omenjeni očitki Krajncu nesmiselni, kajti prav leta 1848 je bil posebno aktiven pri pisanju člankov o potrebi po združitvi Slovencev v eno deželno skupino v okviru Avstrije. Pri tem je še posebej poudarjal, da za Slovence ni prihodnosti v zedinjeni Nemčiji.

Celske NOVINE.

Vrednik: Profesor Valentin Konšek. —

Te novine pridejo vsako sredo na svetlo: cena za četertinko leta 40 kr. po pošti 50 kr. sr

Nro. 19.

2. Listopada 1848.

Volivcem spodnega Štajera.

Brati Slovenci!

V Beču se je prekucija izvalila, in Cesar je moral iz grada svojih očetov, iz glavnega mesta našega Cesarstva pobegniti. Stranka Nemčanov in Madžarjev, ktera Avstrijsko monarhijo [samovlado] razdrobiti hoče, jo je bila izgojila. Zнала je tud clo v državnem zboru neke može zadobiti, kteri podpirajo krivični njeni namen. — Dežele so svoje poslance k državnemu zboru odposlale, naj bi tam ob pravicah ljudstva ino pa prestola, ino ob sredstvih vse dele samoderžave po krepkih zvezkih v eno celotino zedinili, posvetovali, ino sklepe črez to za postave vterdili; ne pa k temu, da bi zamudivši te visoke dolžnosti, ino vklub svojemu važnemu namenu se združili z sovražniki Cesarstva ino njegovega prestola, in njim pomagali pri razrušenju obojih. To pa je storil državni zbor. On se je postavil na vrh prekucije, on njo vodi, ino vse nareduje, orožjeno odbrambo naredbam Cesarjovim proti postavlati, ktere on za osnovanje mira ino reda narejati se prisilenga znajde.

Zato pa je tud kmalo pri izvali prekucije velikodosti poslancev, kteri spomnivši se svoje visoke naloge, na takim nepostavnim djanju državnega zbora niso hteli deleža vzeti, Beč zapustilo, ino pismeno

protestiralo proti njegovim naredbam. Med timi so Tirołci ino Cehi. Iz tega vzroka tud Vas, Slovenske brate, povabimo da svoje poslance k časi v pismah opomnite, naj državni zbor zapustijo zato, ker tam ne zamorejo več ne samo svojih dolžnosti spolnjavati, ampak še više so persileni, podpiravati prekucijo proti Cesarju, kteremu Vi dobrote vstave zahvaliti imate. Kdar bođe prekucija v Beču vniščena ino pokoj sopet osnovan, tedaj naj vnovič tje pojdejo ino svoj poklic dogotovijo.

Vzemite si k sercu te besede, ino kmalo nje naj nasleduje domerno djanje, to je naš sovet, ki vašo blagostanje hoče.

Družba Slovenija v Gradcu.

Na znanje.

Zi veliko žalostjo sem zvedel, de blizo Slovengradca neki hudojezičnik okolj kvanta, de je v Poličanah od mene list brati slišal, v kterimu jes kmetam svetujem, de bi duhovnikom nič več ne verjeli, ino se ne dali od njih slepariti. Pred celim svetam jes tukej povem, de mi kaj taciga nikdar v glavo ni padlo; hudobneža pa, ki čast poštenih ljudi tako malopridno čermi, zaničvanju pametnih, ino svoji vesti čes pustim.

Dr. Jožef Krajnc,
poslanec pri državnemu zboru.

glavarstva sestavijo, da se te šolske knjige kak naj hitrej tudi pri nas u šole uvedejo. Zeleti bi bilo, da se po celi Sloveniji jednake šolske knjige rabijo. Koristna knjiga za male učence bi utegnila biti: „milošerčnost do živali;“ za bolj odrašene: „kmetijska kemija.“ Kar bude jedna ali druga učiteljska skupščina sklenila, naj se po slovenskih časopisih razglasi, da se po tem takim vsi zložimo ino zjediniimo. — Mati Slovenija v sladkim zapanju po vsi pravici pričakuje, da se bodo lete skupščine v duhu sadajne dobe obnašale: da buđo zastopniki (reprezentanti) slovenskoga učilstva, u vsim svojim djanju in govorenju tud krepki branitelji ino podporniki naše slovenske narodnosti; da se u teh skupščinah prav po domače u slovenskim (ne tujim) jeziku posvetujejo za prid slovenske mladine; da so zapisniki tud slovenski, kak pri Nemcih nemški. Tako homo zatorej slovenščini poravnali v pisarnice in šole! Bog daj!!

(Z) Od Drave. Slovenščina po pisarnicah na Slovenskim od dne do dne bolj čerstve noge dobiva. Nedavno smo dobili slovensko oznanilo od (Hrastovca) pri sv. Ruperti na Goričkim, ktero se nam je prav dopadlo. — Zastran naslovov (Titel) samo na kratkim opomnim; nemška beseda: löblich, se mislim, z besedo: Slavni, slavná, slavno, najbolje posloveniti da. Pisatelj imenovanoga oznanila naj prime našo priserčuo hvalo za svoje lepo prizadevanje.

Alj zmotnjaki (Wähler) v slovenograški dolini ne bojo henjali peklenške laži kovati ino slabo ljudstvo proti poštenim ljudem šuntati?! —

Že je mogel slovenograški poslanec, častiti gospod dohtar Krajnc, svojo pred celim svetam brez madeža stoječo poštenje, kteriga so mu taki zmotnjaki silno prekanjeno kradli, v Celskih Novinah skuz svojo, „na znanje“ rešovati. Žali Bog! de so clo nekteri lehkoverni duhovniki in dragi praznoglavni gospodečki, — brezduhni — sa-

mo od vetra zmotnjakov gnani klopoteci, — tisto verjeli ino črez gospoda dohtarja Krajnc — v mnogih perložnostih ino zbiraljšah strastuo klepetali! — To je bilo veliko pohušanje. — Pa zdaj so že zopet eno gerdo, gerdo izkovali, namreč; de je Rotenturnski grajsak, častiti g. komisar Pahernik rekel: „Vsi, ki so na Selah slovensko prošajo na visoki državni zbor — zastran duhovskega premoženja, ljudskih sol i. t. d. — podpisali, — bojo obešeni!!! ker so poslance — skuz slovensko tako oslepli, de je pravičao (?) reč potertih kmetov — — čisto zapustil, ino tim gosposkim perlizvaycam, Selancam neko dolgo pohvalno pismo pisal, v katerimu je staroterske poterte kmete „prevročnjake ino velike zmotnjake imenoval: ino tako njihovo pravično (?) reč čisto zapustil!“ Aljsi zamore kdo drugi kakor peklenšek sam takšne laži izmisliti?! —

Tudi so taki zmotnjaki — še zmerej modre ino poštene Selance, ki so na dan s, Martina ino s. Lizbete hotli (po navadi) v Smarten iti, — za letašno leto — desetino i. t. d. plačvati, — na poti čakali ino po litovžah iskali: ino protili: „de jih bojo topli ali — clo pobili, če kej plačajo!“ Med temi hudobnežami je žalibože! tudi en Šmarški cerkveni ključar, po domače — celmošter — nekoliko na Selance lajel! Taki ljudje vunderle sosebno — v černe bukve slišijo?! — Slovenci! ki ste še pametni, in tedaj pošteni, izbršite take hudobneže čisto iz vaše poštene tovarsije; zognite se jih, kjer kolj jih zagledate; de se njihoviga peklenškiga duha ne nalezete: in de toko na temu — ino na unimu svetu nesrečni ne postanete; — zakaj puntarske ljudi Bog vselej — tu ali tam — ojstro kaznuje. — Pa vunder kot pravi kristjani vedao za nje molite, rekoči: „Gospod! odpusti jim, zakaj oni ne vedo, kaj delajo.“ —

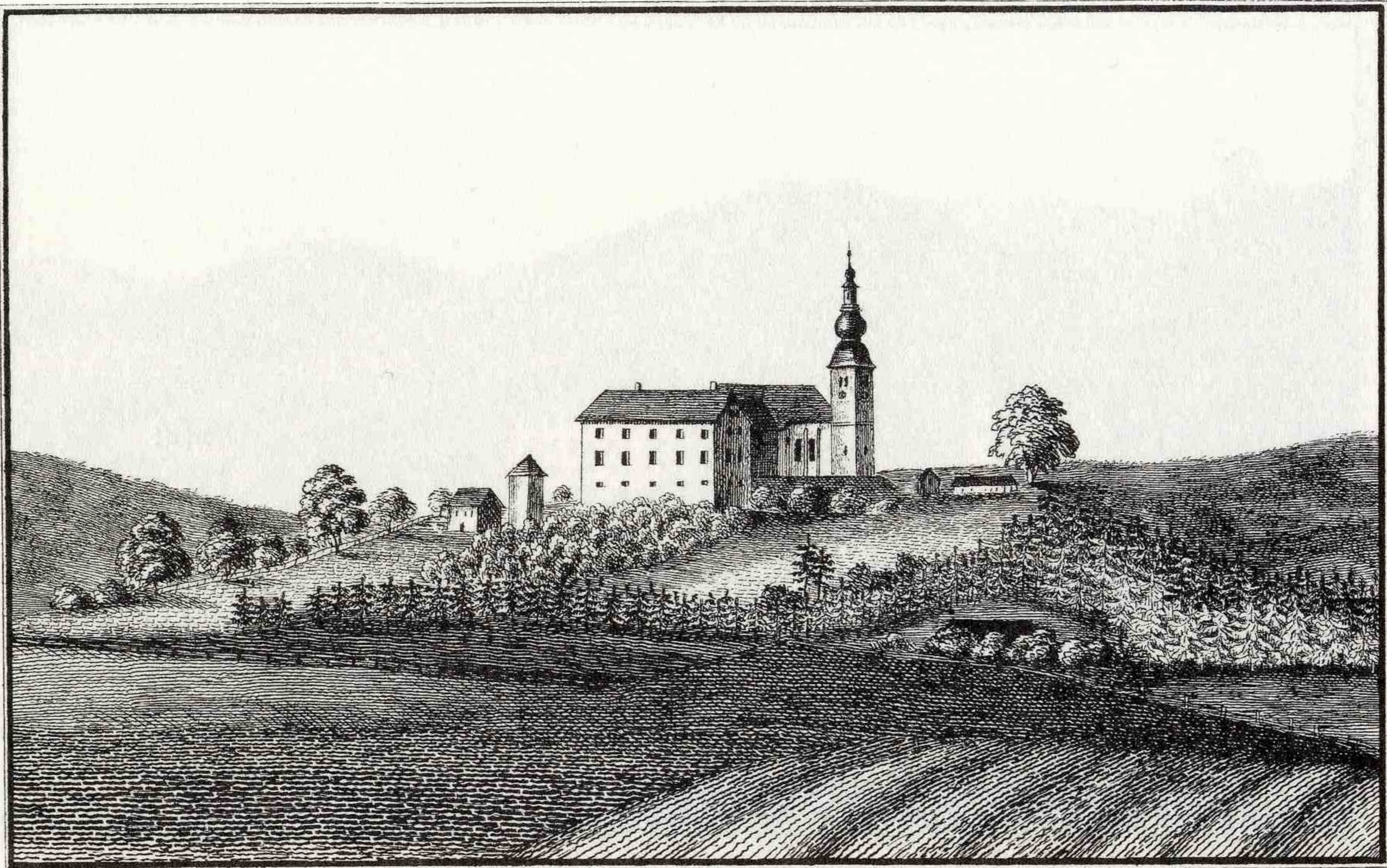
Na Selah 30. Listopada 1848.

Lipovšek,
pošteniga ljudstva prijatelj.

*) Gotovo je g. poslanec prazne ino krivične reči zmotnjakov čisto zapustil, ker se zmerej bolj prepriča, kako lažnivo de mu pisarijo. —

Natiskar in založnik Janez K. Jeretin.

Krajncjev demanti z naslovom Na znanje, ki je izšel v Celskih novinah 2. novembra 1848, in pojasnilo avtorja Lipovška, ki je bilo objavljeno nekaj tednov kasneje v istem časopisu, je v zvezi s težavami, ki jih je Krajncu povzročil njegov razglas volilcem. Že naslednji dan po uradnem sprejemu zakona o odpravi kmečkega podložništva iz leta 1848, za katerega je Krajnc skupno z nemško levico glasoval v dunajskem državnem zboru, je to namreč s posebno okrožnico razglasil svojim volilcem. Na podlagi tega so kmetje odpovedali desetino in druge dajatve, kar je Krajncu nakopalo veliko sovražnikov med plemstvom in duhovščino. Bil je celo v sodni preiskavi z obtožbo, da kmete hujska k nasilju. Čeprav se je preiskava zanj ugodno končala, je ta dogodek močno škodoval njegovi poklicni karieri.

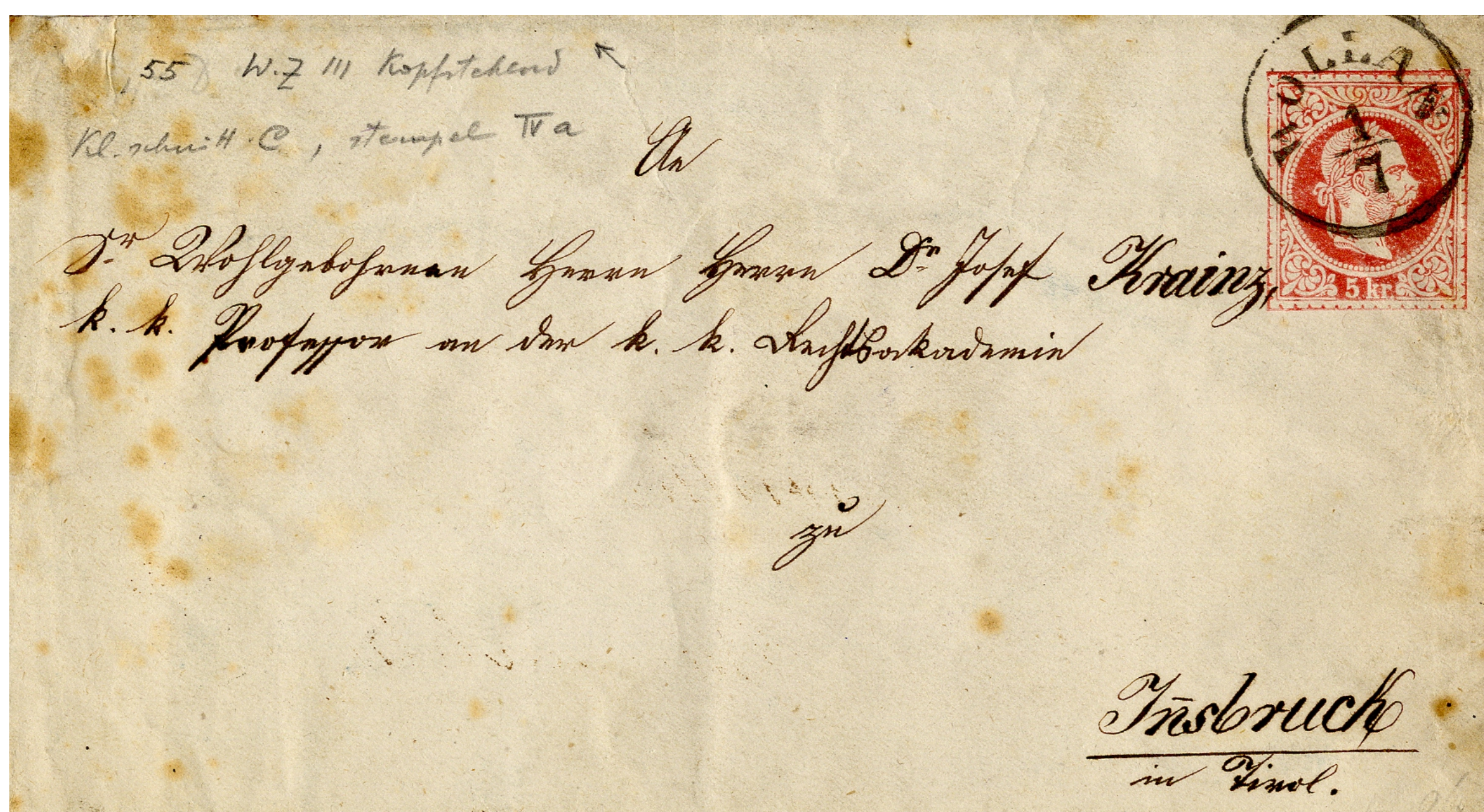

Veduta škalske prafarne cerkve sv. Jurija iz časov Jožefa Krajnc iz Stare Kaiserjeve suite.

Panorama Sibinja (rom. Sibiu, nem. Hermannstadt), danes romunskega mesta v Transilvaniji, v 19. stoletju pa dela Ogrske, kjer je Jožef Krajnc na pravni akademiji poučeval poldrugo desetletje. Pred tem je leta 1851 zaprosil za mesto izrednega profesorja za avstrijsko civilno pravo na univerzi v Gradcu. Pravna fakulteta je njegovo prošnjo podprla, graški gubernij pa ji je nasprotoval. Kljub podpori ministra grofa Leona Thuna je bila Kranjčeva prošnja zavrjena.

Zato se je odločil za odvetništvo in je leta 1853 z odliko opravil izpit. Konkuriral je za odvetniško mesto v Celju, vendar je bil zavrjen, po njegovem mnenju zaradi njegove vloge pri odpravi podložništva. Odločil se je za akademsko kariero in je bil leta 1855 imenovan za mesto profesorja civilnega, trgovskega in meničnega prava v Sibinju. Med službovanjem v tem mestu je med drugim napisal edino civilistično razpravo, ki je izšla še za časa njegovega življenja.

Od pisma, ki ga je neznana oseba iz Velenja poslala Jožefu Krajncu v Innsbruck, je ohranjena le kuverta. Po profesuri v Sibilju je bil Krajnc leta 1870 imenovan za profesorja civilnega prava v Innsbrucku, predaval pa je tudi zgodovino nemškega zasebnega prava. V Innsbrucku je predaval le dva semestra.

Prva izdaja Krajnčevega dela je naslovom System des osterreichischen allgemeinen Privatrechts je izšla leta 1885 in 1889. Leta 1894 je bila potrebna že druga izdaja, nato pa je do leta 1925 izšlo skupno šest izdaj tega temeljnega in odmevnega znanstvenega dela, s katerim je Krajnc položil temelje sistematični obdelavi občega državlanskega zakonika.

System
des
österreichischen allgemeinen Privatrechts
von
Dr. Josef Krajnc,
ordentlichem Professor der Rechte in Prag.
Aus dessen Nachlass herausgegeben und redigiert
von
Prof. Dr. L. Pfaff.
Dritte Auflage,
besorgt von
Dr. Armin Schrenzweig,
Privatdocenten in Wien.
Erster Band:
Der allgemeine Theil und das Sachenrecht.

Wien 1899.
Manzsche k. u. k. Hof-Verlags- und Universitäts-Buchhandlung.
I. Röhrlmarkt 20.

Na fotografiji je Pravna fakulteta Karlove univerze v Pragi. Na tedanji še enotni univerzi v Pragi se je izpraznilo mesto nemškega profesorja za avstrijsko civilno in rudarsko pravo in Krajnc ga je zasedel leta 1871. Na tej fakulteti je poučeval vse do zgodnje smrti leta 1875. Sprva je imel v narodnostno razburkani Pragi težave, kajti proti njemu kot Slovanu, ki je zasedal mesto nemškega profesorja, so demonstrirali nemški študenti. Za Krajncu so se v posebnem dopisu praškim študentom zavzeli njegovi nekdanji študenti iz Sibilja.

Na razglednici je cerkev Sv. Jurija v Škalah, kjer so leta 1900 Jožetu Krajncu vzdali spominsko ploščo, na kateri je pisalo: »Dr. Josipu Krajncu, prijatelju, pravniku in vseučiliščnemu profesorju ob petindvajsetletnici njegove smrti postavili rojaki.« Skupaj s cerkvijo je plošča izginila pod gladino Velenjskega jezera.

Najvažnejša pa so bila Kranjčeva stališča v zvezi s programom zedinjene Slovenije. Ta program, »temeljni preizkusni kamen slovenske politike 19. stoletja«, je večkrat jasno in odločno zastopal v slovenskem in nemškem tisku. Takole je o tem vprašanju pisal leta 1848 v Celjskih slovenskih novinah:

»Dragi Slovenci!

Naš svetli ino mili cesar so nam narodnost zagotovili. Narodnost, dragi Slovenci, je ta prva ino vseh dobrot narveča. Ona zapopade v sebi našo prihodnost ino svobodnost.

V zavezi Štajerski (torej skupaj slov. in nemška Štajerska – op. J. H.) pa ne bomo nikol narodnosti popolnoma deležni, ampak le če se vsi Slovenci zadinimo po jeziku, narodu in imenu... Naše pravo ime je imenitno, veliko sloveče – Slovenec, ne pa Štajerc, Korošec, Krajnc, ketere imena nas – per branju zgodopisov – le spomnijo, da so Nemci naš miroljubni narod po krivici razcepili, nas hlapce napravili, nam tlako ino druge težke davke nalagali... (tu se je uredništvo celo želelo nekoliko distancirati od Kranjčevih trditvev in je v opombi dodalo: »Te teže so tudi Nemci imeli«)... mi smo bili – ko dobro veste, dozdej le pošteni hlapci. Zdaj al nikol se bliža ura odrešenja, zdaj al nikol bomo iz teleg spreženi... pa le če mi po dani enakopravnosti Slovenci se združimo, če mi od zaveze Nemcov v isti deželi izstopimo. To je, eno posebno poglavarstvo, en posebni narodni zbor, naš jezik v šolah in pisarnicah ino naše pošteno ino imenitno ime tudi proti drugim narodom imeti. Če ne ne bomo nikolj polne enakopravnosti deležni, ampak bomo sčasam drugič hlapci. Per našem združenju s Slovenci – po goli en del od velikega premoženja štajerskih stanov nam sliši... to premoženje sliši celi deželi, celim ljudstvu, zakaj vsi so ga spravili, ali dozdej se je malo tih denarjev v prid Slovencev obrnilo in potrošilo – le nemški Gradec so ž njimi lepotili – le tu vse koristne naprave vpeljavali ino 20 nemških diakov je poprej štipendie dobilo, ko je na Slovence ena prišla, če so se ravno kam boljše učili...«

J. Krajnc, ces. kr. uradnik (25)

Tako jasne, odločne in radikalne besede, kot smo jih lahko slišali od tedaj komaj osemindvajset letnega Krajncu, bi lahko v tistih časih slišali morda le še od Prešerna, Matije Majerja – Ziljskega itd.

Odlomek iz prispevka Jožeta Hudalesa o Jožetu Krajncu, ki je izšel leta 1989 v zborniku z naslovom Škale.

Štev. 19.

V Ljubljani, dne 1. oktobra.

»Naprej zastava Slava!«

1885.

Dr. Josip Kranjec.

Kader se Slovenci spominjamo glavnih točk svojega narodnega programa — domači jezik v šoli in v uradih — tedaj se nam kaže živa potreba, kako naj se z vsemi močmi deluje, da se vsaj na vseučiliščih v Gradci zopet ustanove učne stolice za »praktične« pravoznanske predmete, kakor je občni civilni in kazenski zakonik ter postopnik civilne in kazenske pravde. Ako pa to potrebo zasledujemo v preteklih desetletjih, tedaj opazimo z nekakim žalostnim veseljem, da ima ona tudi v nas že svojo zgodovino, in v početku te zgodovine se nam sveti svitla zarja dr. Josip Kranjec, prvi docent občnega civilnega zakonika v slovenskem jeziku na graškem vseučilišču.

Reči moramo, in sicer v svojo sramoto, da Slovenci o tem našem možu še nimamo natančnejšega životopisa, dasi ni bil samo prvi pravoslovni docent s slovenskim jezikom, nego nam je, poleg drugih storjenih uslug, prevel prvi ves občni civilni zakonik. Ni sedaj bi nam ne bilo možno bolje osvetliti Kranjčevega življenja, da nam niso pri tem pomogli nekateri njegovi sovrstniki in sostrudniki,

kar se bode v spisu omenilo, pred vsem pa da nam ni pomogla sama, sedaj v Celovci živeča Kranjčeva udova, gospa Marija Kranjčeva. Naj izrečemo javno vsem iskreno hvalo!

Omenjena gospa nam je dala razven drugih dat in njegove podobe na voljo Kranjčev lastni životopis, ki ga je bil napisal kot njen zaročenec leta 1858. v dveh listih. Namenjen je bil torej s prvine le jedni ljubeči osebi in zato se morda tudi natančneje ne peča z znanstvenim in političnim delovanjem svojega očeta. Vender navzlic temu se nam prav natančno v njem kažejo Kranjčevi boji z nasprotniki naše pravne stvari, boji, kakor so jih tili in jih še bijejo mladane vsi naši velmožje. Naj se razvidi, koliko so sedanji različni od prejšnjih, morda da so sedaj blažji!

Kranjčeva zaročenka je bila nemški izrejena, nemški je torej pisan tudi njej namenjen životopis. Prevlel smo ga kolikor možno od besede do besede, izpustili le nevažne zasebne stvari, v odločnejših točkah pa mu dali govoriti samemu. Mislimo, da nam marsikatera njegova beseda

36

Leta 1885 je v Slovanu izpod peresa E. Volčiča izšel prvi obsežnejši življenjepis Jožeta Krajncu v slovensčini. Tistega leta, torej deset let po Kranjčevi smrti, je tudi prvič izšlo njegovo življensko delo o sistemu avstrijskega splošnega civilnega prava.

276

→ SLOVAN. ←

Štev. 19.

ne bode le zanimiva, nego tudi v pouk in vodilo sedaj, ko se bolj in bolj kaže potreba slovenskih pravoslovnih stolic vsaj na graškem vseučilišču.

Josip Kranjčev se je porodil v župniji in občini Skale v bližini Velenj, sodniški okraj šoštanjski nekdanj celjskega okrožja, v romantični šaleški dolini. Rojstni dan mu je 17. februarja 1821. l. Roditelji njegovi so bili imoviti kmetovalci, in kakor pravi sam, gospodovali so 108. ralom skupnega zemljišča. Do dvanajstega leta je hodil v domačo župno šolo, potem so ga dali v Celje »študirat«, da bi postal »gospod«. L. 1832. je ustupil torej v tedanji tretji normalni razred v Celji, podkovan v vseh predmetih razven v nemščini, katero je le nekoliko razumel. Umeštili so ga k »pobožni, a zelo neprijetni« perici Zupanovi Mariji. Tu se je pričelo življenje navadno slovenskim kmetiškim študentom. Kranjec in njegovi tovarši so dobivali hrano z doma, in gospodinja jim je le dajala zaduhlo stanovanje. Navzlic temu je bil ravno ta čas tako zdrav, da je bolezen poznal le po imenu. S četrtrim gimnazijskim razredom je jel poučevati druge, a vendar je v petem razredu dobil prvo nagrado. Hotel se je zato s prisluznim denarjem naplačati sam, in v vročem avgustu 1838. leta je potoval na Gornje Štajarsko, v Gradec in Marije Celje, dasi mu je skrba mati pot o taki vročini odsvetavala. Želja se mu je izpolnila, a izpolnil se je tudi materin strah: kmalu po vrnitvi s pota je zbolel za živčno mrzlico, katero je sicer prebolel, ako tudi z plešasto glavo, a katero mu je vzela ljubelega očeta, ki je to bolezen dobil od njega. Navzlic prestani hudi bolezni in mnogim lekicam je dovršil tudi zadnji gimnazijski razred kot prvi premijant ter odšel v Gradec v tedanjo filozofijo. L. 1841. je ustupil v pravno fakultato graškega velikega učilišča. Dasi bi ga mati rajši videla duhovna, vendar se ni protivila njegovi novi izvolitvi, tem manj, ker mu že več let ni trebalo z doma pošiljati nikake podpore.

Ko je bil dokončal prvo leto, ni prišel na dom, da se odpočije od dušnega napora, nego je ostal v Gradci, da se pripravi na doktorat filozofije. Dopršil je sicer z

* Razumljivo je, da se je potem na nemških učiliščih podpisaval »Kranjz«, kakor je razvidno na podpisu pod sliko. Pis.

izvrstnim uspehom nauke v prvem letu pravoslovja, pribojeval si je doktorat filozofije in z mnogim počevanjem prisluzil dokaj gotovine za namenjeno potovanje o prihodnjih počitnah, a vse to ga je drago stalo: prvotno svežost in prožnost duha je izgubil, kakor pravi sam v svojem životopisu — morda malo pretirano in le drugim v svarilo —. »Vesleje, zakapati se v knjižure in nagnenje k samotarnenju, pravi, ostalo je pač iz onega časa. Na srečo, velj dalje, zavela me je usoda še isto leto v preprijazno rodbino, v kateri se je moje zdravje in splošno stanje lahko čisto okrepčalo, kakor tudi moja bodočnost natančneje zagotovila: bila je rodovina pl. Kodolča, jedna najimovitejših na Štajarskem. K njej sem ustupil kot odgojevatelj meseca septembra l. 1842., in ostal sem tam do l. 1848.; seveda sem moral odsle pravoslovne nauke nadaljevati kot privatist, kar je pa za me bilo le dobrodejno. Od ondan sem menjaval vedno s to rodbino svoje stanovališče; sedaj sem bil v Gradci, sedaj v Radgoni, od koder so Kodolčič od starine. Leto 1845., znamenito zбоk končanja mojih naukov, pomikalo se je h koncu, in za me je nastalo vprašanje, kam naj se v bodoče obrnem. To vprašanje je imelo nekdanj dosti resnejši pomen kakor danes, ko se zaradi nedostatka pravnikov uradi poganjajo za kandidate in ne kandidati za urade, kakor ondan. Državna uradništva so bila prenapolnjena, in po 6 do 10 letnem brezplačnem službovanju so te konečno nastavili s 300 do 600 gld konv. kova. O takih okolišnih se mi je videla služba vlastelstvskega oskrbnika pri tedanjih patrimonijalnih štajarskih sodiščih jako vabljiva, in ker je gospod pl. Kodolčič bil ravno lastnik jedne take graščine, to mi je bilo tem manj premisljati, da bi nadalje ne ostal odgojevatelj pri njem in si po tem ne uravnal svoje službene pripravljavne prakse. Ustupil sem torej, ko smo bivali v Radgoni, k tamkajšnjemu magistratu; ko smo se preselili v Gradec, pa h graškemu mestnemu magistratu; ob jednom sem ostal odgojevatelj domačemu sinu in v hišo sprejetemu sinovcu K. pl. H. . . . V tej praksi sem s svojo slovensčino dokaj pomogel kot tajnik pri neki preiskavi proti dolajestajarskim ponarejevalcem bankovcev.«

(Dalje prihodnjit.)

Janez Solnce.

Zgodovinska novela. — Spisal dr. Ivan Tavčar.

(Dalje.)

Po kratkem premolku je pričel knez z nova: »Sedaj vama hočem nekaj povedati, kar mi je do sedaj ležalo v dnu moje duše, kakor leži kamen v najtemnejši globini morja. Moja zvezda je komaj izšla, in pred seboj ima še tek, kakor večna zveza in večnem nebu! Moja zvezda bode zarila, kakor komet, ki s svojim repom pokriva celo obnebe, da pred njegovim bleskom otemne druge zvezde stvarnika v rokah. Leopoldus bode imel jedenkrat kraljestva pod svojo oblastjo, v katerih solnce nikdar ne zaide, in mogočnejši bode, nego je bil Carolus, peti svojega imena! A vse to bodem na-

pravil jaz, ki sem — kakor polip, — s sto in sto nitkami prepregel nebeško Hispanijo, da se mi izviti več ne more! Koliko noči nisem prespal. V mojih možganih je tolklo in tolklo, dokler ni bila spredena vsaka nit, skovano vsako kolese! In sedaj mi je jasno vse; sedaj gledam s svojim duhom velikansko to prihodnost, kakor gledam svoj obraz v čistem zrkalu! Da, brata in prijatelja, poklican in izbran sem, da prikujem ime onih iz rodu turjaškega visoko na zvezde, in moje ime ne bode imelo manjše slave, nego je ima ime kardinala Richelieuja!¹⁴